

68. Az irtózás szenvedélye

A 71. számú éneket imádkozva énekeljük:

*Keresztények, sírjatok,
Mélyen szomorkodjatok.
Keseregjen minden szív,
Aki Jézusához hív.*

Semmi sem rossz, amit Isten az emberi természetbe adott. A szenvedélyek sem. A Szentírás tanítja, hogy Jézusnak is voltak szenvedélyei. Csakhogy ezek a jóra irányuló moccnásai voltak a testben élő Istenembernek. **Jézus** nemcsak az akaratával, hanem **a szívével is szeretett**. Jézus *szomorú* volt *Jeruzsálem* miatt, és sírt felette. *Megsiratta* Lázárt, a barátját is, amikor az meghalt (vö. Jn 11, 35).

A harag, éspedig a szent harag szenvedélye is felgyulladt Jézusban, amikor korbácsot font, és kiűzte a templomból az ott kereskedőket: *Ne tegyétek Atyám házát vásárcsarnokká!* (Jn 2, 16-17).

Megvolt benne az irtózás vagy iszonyodás is, amikor például felsóhajtott: *Gonosz és hitetlen nemzedék! Meddig viseljétek el benneteket?* (Lk 9, 41).

Ha Jézus életében is ott voltak a szenvedélyek – amelyeket Ő azonban az akaratával uralma alatt tartott, és Istennek rendelt alá –, akkor a mi életünkben is ott lehetnek a szenvedélyek. Csak ne engedjük, hogy azok zsarnokoskodjanak felettünk, hanem **szabad akaratunkkal mi uralkodjunk e testhez kötött moccnások felett!** Világosan kell látnunk, hogy itt nem az önfenntartás vagy fajfenntartás ösztönéről van szó. Az ugyanis az Úristen ajándéka azért, hogy az egyed, illetve az emberiség mint közösség fennmaradjon, és egyéni életünk, illetve a közösség élete bontakozzék. Ezek Istentől megáldott szép és jó belső érzések, amelyek hajtómotorjai az egyéni és a közösségi életnek. A szenvedélyekről szóló elmélkedésekben azokat a moccnásokat akarjuk megismerni és megfegyvelmezni, amelyek elvonnának Istentől, amelyek nem engedik, hogy Isten uralkodjék lelkünkben, mert ők akarnak hatalmukba keríteni minket.

Az előzőekben már elméltünk a szeretetről és annak ellentétéről, a gyűlöletről. E szenvedélyek által a vágyó képességünk a jóval kapcsolatos tetszésünket, illetve a rosszal kapcsolatos nemtetszésünket ébreszti fel bennünk. Továbbá néztük a vágy szenvedélyét, amellyel érzéki vágyó tehetségünk a távol levő, a még nem birtokolt jó felé törekszik, és szeretné megszerezni azt. **Most tanulmányozzuk** a törekvő (vagy vágyó) szenvedélyek között a vágy ellentétét, az irtózást.

I. Az irtózás egy még távol levő rossztól való elhatárolódás

Az irtózás szenvedélye akkor keletkezik, amikor a távol levő, fenyegető rossz érzete undorodással, elhatárolódással tölt el bennünket, amikor egy olyan tárgy közelítése fenyeget, amelyet nem szeretünk, vagyis gyűlölünk, amelytől bár utálattal elfordulunk, de mégis várható, hogy kapcsolatba fog kerülni velünk. Például amikor előre látható, hogy nekünk adnak egy elhervadt virágcsokrot, akkor annak csúnyasága, áporodott szaga irtózatot kelt bennünk. Nem vágyódunk utána, hanem irtózással elfordulunk tőle, és törekszünk elmenekülni előle. A latin *fuga* szó alapján elmenekülésnek, a távol levő rossztól való elhatárolódásnak is mondhatjuk ezt a szenvedélyt, amellyel arra törekszünk, hogy az a távol levő, még csak fenyegető rossz ne legyen hatással ránk.

Az irtózás **lehet rendezett szenvedély is**, amikor valaki az igazi rossztól, a bűntől iszonyodik. Vegyünk egy egyszerű példát: húsvétvasárnapra szépen kitisztítjuk a cipőnket, és elmegyünk a templomba. Az úton nagy sártenger van előttünk. Nem tudjuk kikerülni. Felfakad bennünk az ellenszenv, és iszonyodunk attól, hogy például a cipőnket összepiszkítsuk.

Most próbáljuk felidézni életünk első olyan moccnásait, amikor valamely rossztól iszonyodtunk: például a cipőnk besározódása miatt, vagy pedig a lelkünknek besározódása, a bűn miatt. Ezt azért idézzük vissza, hogy még határozottabb legyen bennünk a rossztól való elhatárolódás: nem akarunk bűnt elkövetni.

Gyakorolhatjuk ezt a gesztust is: arcunkat eltakarjuk, mert nem akarjuk látni a borzalmat, és szeretnénk elkerülni a csúnyát. Ez a mozdulat – amelyet a kisgyermek is automatikusan alkalmaz, hiszen eltakarja a szemét és az arcát, hogyha valami csúnyaság kerül eléje – jelzi, hogy itt szenvedélyről, olyan belső moccnásról van szó, amely a testi valónkból ered, de a lélekben reagálódik le. *Az igaz ember befogja fülét, hogy ne halljon vérontásról, és behunyja szemét, hogy ne lásson gonoszt* (vö. Iz 33, 15). **Ha valamit nem látunk, akkor az** valamiképpen kikerül a figyelmünkéből, az érdeklődési körünkéből, **megszűnik számunkra**. Ez nem struccpolitika, hanem **a bűnre vezető alkalom kerülése**. Nem törődünk vele a továbbiakban. Az Úrnak is mondjuk: *Ne vétkeinket nézzed, hanem Egyházad hitét!* (Miseliturgia). Bűnbánó lélekkel odavihetjük Isten elé mindazt, ami a lelkünkben bűn, csúnyaság, ami Istennek irtózat. Amikor az Ő irgalmas szeretetét kérjük, Ő hajlandó eltekinteni bűneinktől, és kész megszüntetni azokat, mert megbocsátja.

De sajnos az irtózás **lehet rendezetlen szenvedély is**, ha attól von el, ami igazán lelkünk javára szolgál, **ha irtózunk a jót meglátni és megtenni, ha nem vágyódunk az igazi értékre**, ha a jót tartjuk fenyegető, távol levő rossznak, amelytől el akarunk menekülni.

II. Hogyan küzdünk e szenvedély ellen?

1. Az **irtózás** szenvedélyének a legfőbb szolgálója: **a fantázia**. Hányszor tapasztaltuk már, hogy fantáziánk kiszínezi a nehézségeket! Azt állítja: ez teljesen lehetetlen – és így visszariaszt a jó megtevésétől, visszatart attól, hogy az igazi jóra vágyódjunk. A megoldás tehát a fantázia fékezése. Ha gondolatainkat engedjük szabadon csapongani, akkor a képzeletünk – mint a gyeplőt vesztett megvadult ló – elragad bennünket. **Ha** nem engedjük elkalandozni a fantáziánkat, vagyis **céltudatosan más gondolatokkal töltjük be** a szabadon elkószálni vágyódó képzelőerőnket, **akkor meghunyászkodik**. Egyirányúsítani kell a gondolatokat! Ez egy jól bevált módszer.

Például hogyha a Sziklatemplomtól el akarunk jutni a Kálvin térre, akkor fantáziálhatunk arról, hogy északnak menjünk, az Erzsébet hídhöz, majd azon át egészen az Astoriáig, és vissza a Kiskörúton, vagy inkább délnek induljunk, és a Petőfi hídon keresztül jussunk el ugyanoda. De számtalan más lehetőséget is fantáziálhatunk: nemcsak gyalog mehetünk, hanem különböző tömegközlekedési eszközökkel vagy taxival is. Ha viszont fegyelmezzük az elkószálási vágyunkat, és az adott nehézség leküzdésére a legrövidebb utat választjuk, akkor a Szabadság hídon keresztül indulunk el. Ugyanígy kell a szanaszét csatangolni akaró fantáziaképeinket is egy irányba, vagyis a leginkább célravezető irányba terelgetnünk.

A fantázia azért is csatangol, mert el akarja kerülni az igazi megoldást, amely általában a nehezebb megoldás. Arra törekszik, hogy a legkisebb ellenállást válasszuk, pedig nem az a legcélravezetőbb.

Aki megtanulta fékezni, vagyis nem engedi szabadon elcsatangolni a fantáziáját, az majd az irtózás szenvedélyét is minden nagyobb nehézség nélkül rendben tudja tartani. Azért, hogy szüntelenül ne az igazi jótól való elmenekülést keressük megoldás gyanánt, érdemes egy bölcsességet megjegyezni: „Kereszt a földön mindig lesz, de a legnagyobb kereszt az, ha az ember nem akar keresztet viselni” (Müller Lajos: *Aszkétika*, 189. oldal). Végül is el kell fogadnunk, hogy a kereszt, a szenvedés, a nehézségek próbatételeit nem tudjuk kiküszöbölni az életünkéből. Ha ezt nem akarjuk elfogadni, és nem akarunk keresztet viselni, akkor mindig tele leszünk problémákkal.

2. A fantázia fékezése mellett a másik segítség az irtózás szenvedélyének, vagyis a valamitől való elmenekülés szenvedélyének legyőzésére: **az igazi jó felé törekvés vágya**. A Zsoltároskönyvben találunk ehhez eligazítást: *Vágyva vágytam az Úrra, és Ő lehajolt hozzám* (Zsolt 39, 1). Ugyanígy szerepel a zsoltáros másik vallomása is: *Arra vágyom, Istenem, hogy megtegyem a Te akaratodat. Törvényed örömmel tölti be a szívemet!* (Zsolt 39, 11-12). Tehát a feladattól való elmenekülés helyett indítsuk fel az Úr utáni sóvárgásunkat és az Ő segítsége utáni vágyódásunkat:

„Szeretném megtenni a Te akaratodat, szeretném, hogy Te uralkodj lelkemben!” Nyújtogassuk ezt a vágyunkat Neki! A koldus esedezésével mondogassuk ezt a vágyunkat: „Én is *vágyva vágyódom* most Hozzád; Uram, *hajolj le* a lelkemhez!” Ahogyan el tudunk mélyülni a csendben, ahogyan egyre több levegőt tudunk betáplálni a lelkünkbe, betöltődni vele és élni belőle; úgy próbáljuk fokozni ezt a vágyat: „Uram, *vágyódom* a segítségedre!”

Amikor például a család együtt megy a vasárnapi szentmisére, akkor a szülők segítenek a kisgyermeknek: megfogják mindkét kezüket, felemelik, átemelik a sáros szakaszon, hogy ne legyen sáros a lábuk. Így kérjük meg mi is az Urat: „Emelj át a rám leselkedő rossz fölött, hogy ne kelljen lelkemet összepiszkítanom!” Vagy az Úr úgy is segíthet, hogy egy kiutat mutat: „Ne az úttesten menj, ahol az a nagy pocsolya van, hanem lépj fel a járdára, vagy kerülj egy másik útszakaszra, és akkor tiszta marad a lábad, a lelked!” Öntse el a szívünket az öröm, hogy az Úr megmentett attól az irtózáttól, amit a cipő vagy a lélek összekoszolódása eredményezett volna. Vagy tovább imádkozhatjuk a zsoltár szövegét: *Szabadíts meg, Uram, irgalmasan. Uram, siess segítségemre!* (Zsolt 39, 14). A fenyegető rossztól való megmenekülést kérjük a Miatyánkban is: *Szabadíts meg a gonosztól!* (Mt 6, 13).

Kezdjük érezni, hogy a szenvedélyek mennyire belegyökereznek a természetünkbe? Kezdjük látni: nekünk mennyire fontos, hogy megfegyveljünk őket és uralkodjunk rajtuk?

Kezdjük felfogni, hogy lelkünknek még mennyi ismeretlen, felfedezni való területe van? Gondoltunk-e arra, hogy amikor a Miatyánkban *a gonosztól való megszabadulásért* imádkozunk, akkor ebben benne kell lennie a mi akaratunknak is, hogy mi sem akarjuk a rosszat, mi is irtózzunk a rossztól, mi is akarjunk elmenekülni a rossztól? Amikor *a gonosztól való szabadulást* kérjük, akkor az irtózás szenvedélyének is kell működnie bennünk: „Ne akarjuk a rosszat!”

Persze hogy mindig Isten az erősebb: Ő az, aki átemel a sártenger, a büntenger fölött. De kell a mi akarásunk és kérésünk is: „Vegyél fel, emelj át a büntengeren!” Amikor megtapasztaljuk, hogy az Úr megszabadít, és irgalmasan siet segítségünkre, akkor megélhetjük a zsoltáros szavát: *Ujjongjanak és örvendjenek Benned az istenkeresők* (Zsolt 39, 23), akik irtóznak a büntől, de vágyódnak Utánad, akik megtapasztalják segítségedet.

Legalább utólag hányszor jövünk rá arra, hogy **Isten** valami fenyegető rossztól **mentett meg**, amitől utólag is megborzadunk: „Jaj, **de jó, hogy nem következett be** az a nagy baleset, vagy **a lélek balesete: a bűn!**” Fokozzuk, mélyítsük ezt az ujjongásunkat, ezt az örömünket! Mondjuk el újra meg újra a boldogságunkat az Úrnak! Imádkozhatjuk a zsoltárossal: *Kiszabadítottál a hálóból, amit titkon vetettek nekem, mivel Te vagy az én erősségem* (Zsolt 30, 5). „Uram, Te kiszabadítottál a gonosz hatalmából, vagyis abból a hálóból, amellyel be akart hálózni. Persze hogy ujjong a lelkem!”

Ahhoz tehát, hogy ne a távol levő fenyegető rossz nyugtalanítson vagy győzzön le, egyrészt kell a mi akaratú döntésünk, másrészt kell Isten segítsége, ahogyan az előbb a zsoltáros szavával próbáltuk ezt megélni.

3. De van egy harmadik mód is a fenyegető rossz legyőzésére, az tudniillik, amikor maga **Isten tevékenykedik helyettünk**. Szent Pál apostol leveléből kapjuk a tanítást, hogy mit is tett Isten helyettünk a minket fenyegető rossz legyőzése érdekében: *Krisztus mindenkiért meghalt, hogy akik élnek, ne maguknak éljenek, hanem annak, aki értük meghalt és feltámadt* (2 Kor 5, 15). Krisztus meghalt értünk, hogy ne kelljen rettegnünk, irtóznunk a ránk fenyegetőleg irányuló legnagyobb rossztól, a kárhozattól.

A következő versben az apostol ezt tanítja: *Mindaz, aki Krisztusban van, új teremtmény. A régi tovatűnt, lám valami új valósult meg. Mindez Istentől ered, akit Krisztus kiengesztelt irántunk* (2 Kor 5, 17). A Mennyei Atya már nem tartja számon vétkeinket, hanem Krisztusban megbocsátja. Hogy mennyire szívügye ez Istennek, nézzük a következő vers tanítását is: *Ő a bűn hordozójává tette értünk azt, aki bünt nem ismert, hogy általa Isten igazságának, vagyis szentségének részesei lehessünk* (2 Kor 5, 21). A bünt, amelyet utál a lelkünk, amitől irtózik belső világunk, Krisztus magára vette. Nem utált minket és a bűneinket. *Ő vitte fel saját testében a keresztfára, hogy az ellenünk szóló adóslevelet a keresztre szögezve megsemmisítse* (vö. Kol 2, 14). Vérének tisztító harmatával letörölte mindazt, ami ellenünk szólt az adóslevelünkben.

Kezdjük már érteni, hogy Isten mennyire irtózik a bűntől, a mi bűnunktől? Nemde engedelmes gyermekként nekünk is követnünk kell Krisztus példáját: **irtózni a bűntől**, a mi bűnunktől, a világ összes bűnétől? Isten nemcsak átemel bennünket a bűn tengerén, mint ahogy a szülők átemelik gyermeküket a sártengeren, s ezzel mintegy magukhoz emelik; **Isten egészen a szívére emel minket**, sőt *szentségének részesévé tesz* (vö. Zsid 12, 11). **Kiragad a bűn iszapjából, a mélységből**, amely elnyeléssel fenyegetve tátong előttünk.

Az Egyház a zsolozsmában így fohászkodik: *Minden gonosz vágytól tisztítsd meg szívünket, hogy mindig a Te akaratodhoz igazodjunk!* (Az imaórák liturgiája, III. hét, csütörtök, Reggeli dicséret). Ó, mennyire kell ez a lélektisztulás! Ne vágyódjunk el Istentől, hanem a szennytől, a bűntől meneküljünk, irtózzunk! *Mert Istennek az az akarata, hogy szentek legyünk!* (vö. 1 Tessz 4, 2). Ugyanebből a szentírási fejezetből kell megtanulnunk: *Az Úr nem bűnös életre hívott meg, hanem szentségre* (1 Tessz 4, 7).

Itt azután elengedhetjük a fantáziánkat, mert az már beállt egy irányba, a legjobb irányba, a Szent Istenre! **Már megkaptuk a tanítást** a zoltárostól arról, hogy hogyan **tudnánk szentek lenni**: *Tedd a jót, és kerülj a rosszat!* (vö. Zsolt 33, 14). Úgy lehetünk tehát szentek, ha mindig elkerüljük a rosszat, **irtózzunk** a rossztól, elmenekülünk tőle, s **vágyódunk a jóra, és meg is akarjuk tenni!** Mert így leszünk hasonlóak a Szent Istenhez, aki soha nem tesz rosszat, hanem mindig csak jót.

Befejező imának a 71. számú éneket imádkozzuk:

*Szent testednek sebeit,
Vérrel folyó kékeit
Aki látja, és nem sír,
Élő hittel az nem bír.*